

Tijdschrift voor Tandheelkunde

FEBRUARI 1941 XLVIII JAARGANG AFLEVERING 2

REDACTIONEEL GEDEELTE

DE MAATSCHAPPIJ-VERGADERING

7 en 8 Februari 1941

Nog slechts enkele maanden geleden werd het contact tusschen de Maatschappij en de leden hersteld en ondanks dit kort interval werd de Jaarvergadering op het gebruikelijke tijdstip gehouden. Wie mocht denken, dat de ongewone tijdsomstandigheden eerder tot een vermindering in de frequentie zouden voeren, werd door den voorzitter aanstands uit den droom geholpen: reeds staat alweer een buitengewone vergadering op stapel, waarvan de datum in Maart bereids is vastgesteld!

Hoe het zij, ruim een honderdtal leden waren in de dinerzaal van het Jaarbeurs-restaurant op tijd aanwezig om Brugman's voorzitterlijk openingswoord op zich te laten inwerken. De praeses liet zijn blik weiden over den rampspoed van het afgelopen verenigingsjaar en wat deze voor zoo menig collega in Rotterdam en elders had beteekend. Nog was de oorlog niet afgelopen en bij het opmaken van de balans der collegiale steunverlening moest met verdere gebeurlijkheden nog immer rekening worden gehouden. Vervolgens wees hij erop, dat na de eerste weken in Mei veel veranderd was, hetwelk ook de tandheelkunst niet onberoerd zou laten, met name de gewijzigde sociaal-economische toestanden, waarop echter de organisatie der Maatschappij reeds lang was voorbereid om desgevraagd haar aandeel te nemen en het bestaande programma op sociaal-tandheelkundig terrein tot uitvoering te brengen. De steun der overheid

kon daarbij niet worden gemist en de voorzitter had zijn hoop gevestigd op het veldwinnen van de overtuiging in regeeringskringen, dat de tandheelkundige voorziening van groote beteekenis is als onderdeel van de volkshygiëne en daarom niet kan worden gemist. Om opgewassen te zijn tegen de behoeften van den komenden tijd was een interne reorganisatie der Maatschappij urgent gebleken. Wat deze omvatte zou later op den dag worden onthuld. De praeses was dankbaar voor den steun, dien het D. B. in de afgelopen bestuursperiode had genoten en hij deed, vooruitlopende op de periodieke verkiezingen, al vast een beroep op medewerking voor de toekomst, voor het geval de leden in hun functies opnieuw zouden worden bevestigd.

In zijn als steeds uitvoerig Jaarverslag memoreerde de secretaris de leden, die door den dood aan de Mij. ontvallen waren en de steunbeweging ten bate der door den oorlog materieel getroffen collega's, welker opbrengst echter beneden de verwachting was gebleven. Uit diens verdere mededeelingen zij hier nog aangestipt, dat het ledental, ondanks een verlies door overlijden van 10 en het bedanken van 8 leden, met 108 toetredingen tot 1157 is aangegroeid.

Uit ervaring is den getrouwen bezoekers der jaarvergaderingen bekend, hoe geolied dat deel van het programma, hetwelk gewijd is aan de parade der maatschappelijke verichtingen in het jongste verleden, de revue pleegt te passeeren. Ditmaal werden echter alle bestaande snelheidsrecords gebroken. Noch des penningmeesters uitstalling van zijn financieel beheer, kapitaalbezit, uitgaven in verleden en toekomst, rapporten van accountant en verificatie-commissie, zoomin als de verslagen van twaalf afdeelingen en een dozijn commissies konden de leden verlokken tot het stellen van vragen, nog minder tot het oefenen van critiek. Alles gleed bijkans geruischloos onder 's voorzitters hamer door. Alleen bleek, naar Flaumenhaft voorlas, de ijver der Perscommissie om het publiek door korte artikelen in de couranten voor te lichten, in de kringen der provinciale pers te worden opgevat als een verkapte dienst van het eigenbelang der tandartsen.

Intusschen was dit — zoo men wil — voorspoedig verloop

der werkzaamheden oorzaak dat dit traditioneele hors d'oeuvre der bijeenkomst reeds geconsumeerd was lang voor het tijdstip, dat in het programma was voorzien. Het daardoor ontstane vacuum vóór de dinerpauze diende uit tijdseconomische overweging wel te worden aangevuld, maar omtrent de keuze van een daarvoor geschikt onderwerp liepen de meeningen voor en achter de groene tafel uiteen, men wilde dezerzijds vooral de laatkomers, die er nog niet waren, niet dupeeren door een programmapunt te behandelen, waarop zij met het horloge in de hand recht konden laten gelden! Een samenzwering op het podium deed den voorzitter *K r a n e n b u r g* (die de plaats van *L o e b* in het D. B. heeft ingenomen) het woord verleenen voor het geven van een exposé van de reorganisatie, waarop in de openings-toespraak reeds was gezinspeeld. Deze begon dan met uiteen te zetten, hoe door de bijzondere omstandigheden zoowel de tandheelkunst als ook de tandartsen in allerlei maatregelen werden betrokken. Voor de desbetreffende Mij.-organen en functionarissen beteekende dit een dusdanige belasting van hun tijd en energie, dat naar een anderen opzet moest worden gezocht. Immers men kon niet verlangen dat zij, ter wille van het algemeen, hun privé-belangen moesten verwaarloozen. Het D. B. was overtuigd, dat op de oude wijze niet kon worden voortgegaan en zoo was de wenschelijkheid gerezen om het werk der Mij. te centraliseeren en een bureau te stichten, van waaruit een groot deel der werkzaamheden zou kunnen worden verricht. Een tweetal ambtenaren, daarvoor aangesteld, zou de verschillende bestuurs- en commissieleden op die wijze van een groot deel hunner beslommeringen ontlasten. Om aan te toonen, dat het geen reorganisatie betrof, die op den groei en de toekomst berekend was, verzekerde de nieuwe tweede voorzitter dat het werk reeds bestond, de volle dagtaak van de aan te stellen ambtenaren besloeg en nog steeds groeide. Het lag in het voornemen om het te stichten bureau te vestigen in Den Haag, omdat thans alle besprekingen met overheidsinstanties daar worden gevoerd en meestal op korten termijn plaats hebben.

Natuurlijk waren aan deze uitbreiding van het ambtelijk

apparaat belangrijke uitgaven verbonden, zoodat ter dekking de contributie moest worden verhoogd, maar deze zou vergeleken met wat andere beroepsorganisaties van hun leden vorderden, nog als bescheiden mogen worden aangemerkt. Bij de vaststelling van het definitieve bedrag (f_4 ,— per maand) was door reductie bovendien rekening gehouden met de bijzondere belangen van de jonge en de niet (meer) praktiseerende collega's. Buitendien zou voortaan in het lidmaatschap tevens een abonnement op het Tijdschrift voor Tandheelkunde begrepen zijn. Tot slot voegde hij aan zijn schildering der plannen toe, dat het geenszins de bedoeling was om de vaste commissies op te heffen, doch wel om deze te ontlasten van het routinewerk, dat naar het bureau zou worden overgebracht, hetwelk in de toekomst de centrale bron van informaties en allerlei adviezen en besprekingen voor de leden zal zijn.

De gedachtenwisseling, welke, naar de voorzitter verklaarde, uitgelokt werd om het D. B. zijn voordeel te laten doen met de daarin te lanceren denkbeelden der leden, werd geopend door Visser. Hij ontpopte zich als een voorstander dezer nieuwe orde, waaraan de behoefte zich reeds lang had doen gevoelen. Ook de ontworpen contributie was volgens zijn oordeel nog „belachelijk” laag, vergeleken met hetgeen arbeiders voor hun vakvereniging offeren. Het eenige punt, waaromtrent hij met het D. B. in waardeering verschilde, was de keuze van de plaats van vestiging. Al mocht thans den Haag de voorkeur genieten, in de toekomst zou toch niet steeds met regeeringsinstanties geconferreerd behoeven te worden en zoo gaf hij als definitieve plaats van vestiging de voorkeur aan de stad, waar het tandheelkundig onderwijs gecentraliseerd was. Subsidiar kwam Amsterdam in aanmerking, wijl daar het grootste aantal tandartsen werkzaam is. Al wilde de spreker zich voor den eersten tijd bij de keuze van het D. B. neerleggen, dan was het slechts met dien verstande, dat tevens werd vastgelegd waar de zetel definitief zou worden gevestigd.

De voorzitter wenschte bij de keuze onderscheid te maken tusschen het wetenschappelijke centrum en dat hetwelk voor de beroepsbelangen als het meest aanbevelenswaard moest

worden beschouwd. Aangezien voor het welslagen der sociale plannen de steun der overheid absoluut vereischt wordt, diende er gelegenheid te zijn voor alle contact, dat daarvoor telkens noodig zou blijken. Den Haag was derhalve aange-
 wezen, omdat daar alle regeeringsbureaux gevestigd zijn; bovendien had de Centrale Raad voor Sociale Tandheel-
 kunde er haar zetel. B e r m a n daarentegen had zijn hart verpand aan de hoofdstad des lands, al was het alleen maar omdat ook de andere organisaties zich aan den Amstel hadden genesteld. Een uitzondering wilde hij maken voor de Centrale Ziekenfondscommissie, welke bemoeiingen met de besturen van over het geheele land verspreide fondsen, een afzonderlijke functie der Mij. vertegenwoordigen en een apart bureau zou rechtvaardigen. P a e s i zou het Centraal bureau ondergebracht willen zien in een „tandartsenhuis”, waar tevens voordrachten en demonstraties gehouden konden worden. Het beheer der Mij. geografisch te scheiden van de post-graduate bemoeiingen zou het geheel onnoodig kostbaar maken; dies drong hij op combinatie aan. M i j n a r e n d s was bij voorbaat begaan met het lot der afdelingen, wier bronnen van inkomsten hij bij de ontworpen centralisatie reeds voor zijn geestesoog zag opdrogen. Gelukkig kon K r a n e n b u r g hem gerust stellen: op de algemeene contributie kwam nog een verdieping ten bate van het gewestelijke kroost. Ten slotte legde S a n d e r s er den nadruk op, dat men niet aan gevaar voor overrompeling moest denken; de gedachtenwisseling was bedoeld als een ruggesteun voor het D. B. om er zijn voordeel mee te doen en om aan de hand daarvan binnenkort met uitgewerkte voorstellen ter vergadering te komen. Daarom stelde hij een motie voor, waarin werd uitgesproken, dat de vergadering de uiteenzetting van het D. B. met belangstelling had aange-
 hoord, zich met de strekking der plannen ten volle kon vereenigen en het H. B. uitnoodigde om zoo spoedig mogelijk de nader uitgewerkte voorstell-en aan de beslissing der vergadering te onderwerpen. Bij acclamatie werd op deze motie fiat verleend.

Na de pauze verkreeg T e k e n b r o e k, de voorzitter van de afdeling Utrecht, het woord voor zijn inleiding over

een systeem van „ordering” in de sociale tandheelkunde. De inleider begon zijn uiteenzetting met te wijzen op de noodzakelijkheid van een verbetering der wetenschappelijke opleiding. Hoezeer het tekort gevoeld wordt blijkt voldoende uit het feit, dat zoovelen naar het buitenland gaan om hun studie daar te voltooien. Bovendien heeft de tandheelkunde als specialisme van zeer bijzonderen aard zich dermate buiten de medische wetenschap ontwikkeld, dat geen geneeskundige faculteit zich erop zou kunnen beroemen ook het tandheelkundig weten te vertegenwoordigen. In ons land wordt dientengevolge geen enkele poging gedaan om door wetenschappelijk onderzoek de kennis der aetiologie of van de prophylaxe te verdiepen of om de therapie te vervolmaken of te vereenvoudigen. Door het ontbreken van een wetenschappelijk centrum dreigde, volgens spreker, voor ons land zelfs het nut van buitenlandsche onderzoekingen op dit gebied verloren te gaan. Hoe het zij, de wetenschap is nog niet veel verder gekomen dan een tijdroovende en daardoor dure, technische therapie. Zoolang alleen langs dezen weg het tandbederf kan worden bestreden zal met de sociale toepassing veel meer geld gemoeid zijn, dan de massa uit eigen middelen kan opbrengen. Wil de gebitsverzorging dus aan redelijke eischen voldoen, dan zal de overheid daaraan bij moeten dragen. Tusschen de vraag naar tandheelkundige hulp en het aanbod van diensten gaapt thans een wijde kloof. Om die in de toekomst te overbruggen is eenerzijds noodig verbetering van mondhygiënisch inzicht bij de massa en doelmatige regeling der behandeling in de ziekenfondsen, anderzijds het in organisatorisch verband te werk stellen van de daarvoor beschikbare tandheelkundige arbeidskrachten. Een oplossing zag de spreker slechts mogelijk indien (naast goede voorlichting van het publiek) de fondsen werden verenigd in een algemeen landelijk verband onder de auspiciën van de Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde. Daarnaast zouden de voor dat doel beschikbare tandartsen eveneens moeten toetreden tot een op te richten „stichting”. Bij de sociale geneeskunde kan de sociale tandheelkunde niet worden ondergebracht omdat zij een geheel anderen organisatievorm vereischt, wilde de opzet slagen. Tandheel-

kundig is de bevolking in het huidige stadium van gebitsverwaarloozing niet te verzekeren. Voor overheidsdwang om zich geregeld onder behandeling te stellen leent zich onze volksaard zeker niet, doch door het stellen van den eisch van een gesaneerd gebit als voorwaarde voor het verkrijgen van een betrekking bij bedrijven en overheidsdiensten zou stimulerend kunnen worden gewerkt.

Uitgaande van de feiten, dat de behandeling in de ziekenfondsen sociaal-tandheelkundig alles te wenschen overlaat en de financieele positie der daarin werkzame tandartsen geheel onvoldoende is, wenschte de inleider vaststelling der honoraria van overheidswege en uitbetaling door een centrale kas, waarin de fondsen hun verplichte bijdragen storten en ook de staat zijn deel voor deze sociale voorziening bijdraagt. Op deze wijze was het naar zijn oordeel mogelijk om met behartiging van de gebitsbelangen der ziekenfondsleden de harmonie tusschen de fondsen en de tandartsen tot stand te brengen en te handhaven.

Voor zoover een dusdanige organisatievorm deskundige medewerking en voorlichting behoefde, waren zoowel de Mij. als de Ver. voor Sociale Tandheelkunde en „Het Ivoren Kruis” bij machte beide te verschaffen. In zijn betoog gaf de spreker een gedetailleerde uiteenzetting, hoe hij zich een dusdanige „ordering” voorstelt met inschakeling van de bestaande organisaties op het gebied der sociale gezondheidszorg.

Al was het niet gemakkelijk om zich aanstonds een juist denkbeeld te vormen van de draagwijdte der voorgestane „ordering”, zoo werden niettemin vanuit de vergadering verschillende bedenkingen naar voren gebracht. *V i s s e r* legde er den nadruk op, dat in de toekomst het aanbod van hulp de vraag zal gaan overtreffen, zoodat ieder die hulp ten volle deelachtig zal kunnen worden. Kernpunt is echter wat het publiek voor die hulp over heeft. Wij zijn, aldus spr., al jaren bezig de vraag te stimuleeren door het aanbod ten toon te stellen. Hij vreesde nu, dat bij centrale organisatie der sociale gebitsverzorging het publiek een verkeerden indruk zou krijgen, door de uiteraard beperkte hulpverlening te beschouwen als het maximum van wat aan sociale voor-

ziening op dit punt kan worden geboden. Door de gegeven omstandigheden zullen wij, aldus zijn betoog, gedwongen zijn veel water door onzen wijn te doen en daarom was hij huiverig voor de oplossing, door den inleider aan de hand gedaan; het land was er, meende hij nog niet rijp voor. Liever wilde hij in eigen kring overleggen, wat voor een bepaalde vraag, d.w.z. vergoeding kan worden gegeven. Mr. N o r d T h o m s o n stelde in het licht, dat „ordening” oorspronkelijk een economisch begrip is, bekend in den vorm van overheidssanctie op ondernemers-overeenkomsten. Sinds kort kent men ook een vorm, waarbij de overheid de voorwaarden vaststelt, waarop aan een zeker productie- en verdeelingsproces mag worden deelgenomen, b.v. de melk-ordering. Staat echter in het laatste geval de vraag vast, waarvan bij de ordening wordt uitgegaan, in de sociale tandheelkunst is er geen omlinjnde vraag, wijl er geen standvastige behoefte is. Noodig is in de eerste plaats hier de vraag te ontwikkelen, maar dan is nog het doel niet bereikt, want de overheid kan de menschen niet dwingen naar den tandarts te gaan; tenminste er is nog geen geordende staat, waar de overheidsbemoeiing zoo ver is doorgevoerd. Pas als de behoefte een zekeren omvang heeft aangenomen, was van den voorgestanen vorm van „ordening” succes te verwachten, maar de inleider was zelf ervan uitgegaan, dat deze behoefte nog veel te wenschen overlaat. De juridisch adviseur achtte derhalve de plannen van den inleider „monnikenwerk” en propagandistisch optreden het eerst noodige. Ook B r a a t was huiverig voor de bepleite inmenging der overheid en wilde deze liever voorkomen door de tandartsen zelf ordenend te laten optreden, door zelf de richtlijnen vast te stellen waarlangs de sociale gebitsverzorging doeltreffend kan worden geregeld. T h e u n i s s e n zag moeilijkheden om uit de verhouding van vraag en aanbod af te leiden hoever met de beschikbare middelen de saneering kan worden doorgevoerd en op welke wijze de grens der te leveren praestaties diende te worden getrokken. P a e s i was niet overtuigd, dat de moeilijkheden met de fondsen door het ontworpen systeem uit de wereld worden geholpen. De voorzitter daarentegen zag als grootste voordeel, dat de fondsen in den vervolge

zouden weten met welk deel hunner inkomsten zij voor de tandverzorging hunner leden konden volstaan. Het verzet van die zijde tegen vrije tandartsenkeuze had tevens geen reden van bestaan meer. Anderzijds was het niet gewenscht om het oude basis-contract I (volledige verzekering zonder bijbetaling) te doen herleven, zij het ook in anderen vorm.

In antwoord op de naar voren gebrachte critiek legde **T e k e n b r o e k** er nogmaals den nadruk op, dat „prijs-regelend” optreden der overheid dringend noodzakelijk is. Tot nu toe gaat zij uit van de overweging, dat als de tarieven maar lager worden de vraag naar tandheelkundige behandeling vanzelf zal komen. Dit vrije spel van vraag en aanbod is echter ondeugdelijk, want er is een grens waar beneden geen behoorlijke hulp meer verleend kan worden, maar van dit feit was, zoo betoogde hij, de overheid niet overtuigd. Daarom was het noodzakelijk, dat op de door hem voorgestelde wijze de tarieven officieel werden geregeld. Wel waren vraag en aanbod twee gescheiden gebieden, maar om praktische redenen konden de tandartsen zich aan het stimuleeren van de vraag niet onttrekken; het groote publiek weet nog niet, wat het voor zijn eigen fysiek welzijn behoort te verlangen. Hoever de saneering doorgevoerd zou worden, was voor een belangrijk deel afhankelijk van het financieele aandeel dat de overheid in de kosten zou willen nemen. In den „Centralen Raad” zou dit moeten worden beslist; zulks behoorde niet tot de competentie der tandartsen. Principe zou tevens moeten zijn, dat de tandartsen hun honorarium ontvangen van de „Stichting”, welk lichaam uit eventueel te kweken reserves in de toekomst ook andere voorzieningen (b.v. pensioen) zou kunnen dekken. Het grootste voordeel was de „sociale vrede” tusschen de ziekenfondsen en de tandartsen. Voorts bleek de inleider (zulks in antwoord op het bezwaar van **B r a a t** tegen overheidsinmenging) er geen bezwaar in te zien om de Mij. zelf een uitgewerkt systeem te doen ontwerpen om er dan de sanctie van de overheid op te vragen.

Om nu tot praktische resultaten van alle beschouwingen te komen wilde de voorzitter het **H. B.** een deskundige commissie laten benoemen om de materie nader onder het oog te zien en met concrete voorstellen te komen. Maar

hiertegen kwam Nord op grond van bittere ervaringen, in het geweer; hij herinnerde aan de commissie ad hoc, die in 1938 rapport over het vraagstuk der sociale verzorging had uitgebracht, waarin alle zienswijzen naar voren waren gekomen. De zaak zelf was echter geen stap verder gevorderd. Al kon hij nog niet onderkennen waar de inleider heen wilde, in diens afdeeling deed men dit blijkbaar wel. Daarom gaf hij in overweging den inleider zichzelf een commissie te laten assumeeren om zoo zijn denkbeelden uit te werken. De praktijk was steeds, dat weliswaar een commissie rapport uitbracht, maar dat het in feite door een der leden was opgesteld. T e k e n b r o e k gaf de voorkeur aan een commissie van deskundigen; een afdeeling als zoodanig was niet deskundig, betoogde hij en zoo was het resultaat der beschouwingen over en weer dat het D. B. gemachtigd werd om met den inleider overleg te plegen ten einde het uitbrengen van een praeadvies te bevorderen.

Hiermede was het programma voor den eersten dag afgewerkt; alleen restte nog de uitslag van de gehouden stemmingen voor de leden van het D. B., waaromtrent wel niemand in het onzekere zal hebben verkeerd. Zoowel de voorzitter als de secretaris en de penningmeester werden met welhaast algemeene stemmen in hun functies voor een nieuwe bestuursperiode bevestigd. De aftredende leden der C.Z.C. ondergingen eenzelfde eervol lot bij acclamatie.

De Zondagmorgen was in hoofdzaak gewijd aan de bespreking van de concept-richtlijnen voor de kleutertandverzorging, zooals die zijn neergelegd in het gedetailleerde rapport, dat aan den beschrijvingsbrief was toegevoegd. Een uitvoerige gedachtenwisseling ontspoon zich allereerst over het orthodontische element van dit onderdeel der prophylactische tandheelkunst. Was in de richtlijnen voorzien, dat de behandeling van beginnende afwijkingen aan den orthodontischen specialist zou worden overgedragen, K o e n e n daarentegen was van oordeel, dat die tot de taak van den kleutertandarts mocht worden gerekend. Volgens onderzoekingen stond vast, dat de helft der jonge kinderen een gebitsafwijking vertoont, waarvan 80 % het gevolg is van verkeerde gewoonten. Het meerendeel der

afwijkingen, waarmede de orthodontist te doen krijgt zijn van die verwaarloosde gevallen, die in het begin met eenvoudige middelen te verhelpen waren geweest. En dit was, naar hij meende, juist de taak van den kleutertandarts. *Paesi* als voorzitter der commissie, stond op het standpunt, dat van dezen toekomstigen functionaris wel kennis en inzicht mocht worden verlangd om de afwijkingen tijdig te constateeren, maar dat den gemiddelden tandarts de scholing ontbrak om de behandeling zelf te verrichten. Bovendien was dit moeilijk vereenigbaar met het routinewerk der kleuterbehandeling, die in hoofdzaak uit halfjaarlijksche inspectie zou bestaan; orthodontische behandeling vereischte een veel frequentere contrôle, wat zich niet in het werkplan liet inlijven, waarop *Koenen* als zijn meening uitsprak, dat bij den kleutertandarts als zoodanig voldoende orthodontische kennis mocht worden verondersteld om met eenvoudige apparaten de prophylactische correcties uit te voeren. Van verschillende zijden had men trouwens bezwaar tegen een verwijzing naar specialisten, wyl dit gemakkelijk den financiëelen opzet in gevaar kon brengen. Volgens *Paesi* was dit niet het geval daar de kosten van een dergelijke behandeling door de ouders moesten worden gedragen. De voorzitter betoogde, dat het meer tot de taak van den kleutertandarts behoorde om door advies en praktische raadgevingen de ouders tijdig op de verkeerde gewoonte en de gevolgen te wijzen. Inzake de orthodontische scholing hoopte het D. B. eventueel met behulp van de W.T.A. van de Ver. v. Ned. Tandartsen tot een oplossing te geraken.

Ook het voorgestelde halfjaarlijksche onderzoek ontmoette bedenkingen. *Mijnarends* en *Visser* achtten het tijdsverloop tusschen twee inspecties te groot en wilden het aantal tot drie per jaar uitbreiden. Wat, zoo meende laatstgenoemde, de frequentere inspectie aan meerdere kosten met zich brengt wordt ruimschoots goed gemaakt door werkbeparing op de behandeling der minder ontwikkelde gevallen van caries. De voorzitter bestreed dit denkbeeld, de tandarts moest naar gelang van de omstandigheden werkzaam zijn en dan zou de praktijk vanzelf uitwijzen, welke gevallen vaker gecontroleerd moesten worden. Een bindend

voorschrift op dit punt was in strijd met de vrijheid, die de kleutertandarts behoefde; het werk was op zich zelf veel vermoeiender dan dat van den schooltandarts; ook moest met een groot verloop rekening worden gehouden. P a e s i beriep zich op de ervaringen van mevrouw Muntendam in den Haag, waaraan de commissie haar voorstel (*minstens* $2 \times$ per jaar) had ontleend. V i s s e r handhaafde echter zijn standpunt, waarop de voorzitter ernstige overweging ervan toezegde.

Over het doel der kleutertandverzorging ontspoon zich ook eenig debat. Wat de commissie als zoodanig noemde, n.l. het melkgebit voor bederf en afwijkingen van stand behoeven, was naar het oordeel van S a n d e r s slechts middel, het doel diende zich verder uit te strekken en wel tot het op peil houden van den voedingstoestand om daardoor de gezondheid der kleuters te bevorderen. De voorzitter meende dat dit in de inleiding voldoende tot uitdrukking was gebracht, doch de opponent bleef van meening, dat ook in de richtlijnen tot uiting moest komen, dat de behandeling van het melkgebit een middel was doch niet het doel. V r e e d e n b u r g ontkende, dat de kleuter moeilijker in de behandeling was dan het schoolkind, P a e s i stelde er tegenover, dat dit een ervaringsfeit was en de voorzitter besliste dat het jonge kind in elk geval met meer consideratie behandeld moest worden, hetgeen tijd kostte en niet het werktempo toeliet dat bij de schooltandverzorging mogelijk was. Stippen wij ten slotte aan, dat mej. d e B o e r aanbeval in het opleidingsplan voor kleutertandartsen, psychologie als onderdeel op te nemen; de ervaring leerde dat tegen de grondregelen daarvan vaak gezondigd werd. Voorts bepleitte zij het inschakelen van de kleuteronderwijzeres in de gebitshygiëne, aangezien deze dagelijks met de kleine kinderen omgaat en zij anders meende dat de tandarts zou worden overbelast. K r a n e n b u r g bepleitte het opnemen in de instructie van het geven van voorlichting inzake de voeding; die fouten beïnvloedden zoowel de tanden als de vatbaarheid voor tandbederf.

Een fel dispuut ontwikkelde zich daarna over de voorgestelde vacantieregeling en de taak van de helpster. V o e r -

m a n s achtte twee weken vacantie en de regeling bij ziekte ten eenenmale onvoldoende en in schrille tegenstelling met de geldende regeling voor overheidsdienaren. De voorzitter beriep zich tevergeefs op de gelijke positie der schooltandartsen; eerstgenoemde zag hierin geen enkele reden om dezen toestand over de kleutertandartsen uit te breiden, ook al leverde deze volgens laatstgenoemde geen moeilijkheden op.

Dat de kleutertandarts met de verantwoordelijkheid voor de administratie werd belast, was ook een doorn in het oog van V o e r m a n s. Bijgestaan door R o e s t wilde hij nadrukkelijk de zorg ervoor op de schouders van de helpster leggen. S a n d e r s wilde den tandarts er niet van ontlasten als aan de nauwkeurigheid eischen werden gesteld; V i s s e r bracht er het wetboek van koophandel bij te pas om te bewijzen, dat het niet de bedoeling was den tandarts alle noodzakelijke schrijfwerk zelf te doen verrichten. Alles zonder resultaat, want eerstgenoemde opponent bleef van meening, dat een tandarts geen administrateur was!

Voorts miste V o e r m a n s gegevens over de kosten der inspectie. De voorzitter trachtte hem tevreden te stellen met de toelichting dat dit een zaak van later zorg is, welke meer den Centralen Raad voor Sociale Tandheekunde regardeert dan de Mij., maar hij bleef niettemin de kwestie der inspectie onvoldoende geregeld achten. Na dit debat vroeg en verkreeg het D. B. machtiging om, wanneer het ontwerp de afdelingen zou zijn gepasseerd, in overleg met de commissie de eindredactie op te stellen aan de hand der gehouden beschouwingen. Een woord van hulde aan de commissie werd door de vergadering met applaus bekrachtigd.

Het hierna aan de orde zijnde voorstel van het H. B. om de bindende besluiten 1A en 1B wederom ongewijzigd voor 5 jaar te verlengen had een schriftelijk verzoek uitgelokt om van het in 1B neergelegde verbod tot het exploiteeren van een polikliniek voortaan geen dispensatie meer mogelijk te maken. S a l o m o n s verklaarde het open houden van de mogelijkheid uit den wensch van het D. B. om den daarbij belang hebbenden collega's deze bron van inkomen niet te ontnemen. Op enkele uitzonderingen na waren alle poliklinieken opgelost in afdelings- of plaatselijke inrichtingen

van niet-particulier karakter. Niettemin zou Hut toch gaarne zien, dat de vergadering zich voor een strenger optreden uitsprak, want er waren nog toestanden op dat gebied, die voor correctie moeilijkheden opleverden. In elk geval moest de bedoeling voorzitten om deze inrichtingen te doen uitsterven. De praeses had bezwaar om een incidenteele beslissing van dusdanig verstrekkenden aard te nemen en wilde het geval eerst in handen stellen van de polikliniek-commissie. In afwachting daarvan werden de bindende besluiten opnieuw ongewijzigd van kracht verklaard.

Het traditioneele agendapunt der „plaatsbepaling” bracht de aankondiging van een buitengewone vergadering in Maart a.s., welke gewijd zal zijn aan de reorganisatie-voorstellen. Ten aanzien van de zomerbijeenkomst werd het D. B. de vrije hand gelaten om naar bevind van zaken te handelen. Op advies van Nord werd met het oog op alle eventualiteiten aan het H. B. volmacht verleend om zoo noodig al die maatregelen te treffen, welke in het belang der Mij. noodig mochten blijken.

Restte ten slotte nog de rondvraag. Een der verlangde (schriftelijke) informaties had betrekking op pogingen van gedupeerde tandtechnici om alsnog een bevoegd-verklaring te bemachtigen. Van de bestuurstafel wist men mede te deelen, dat inderdaad op bepaalde instanties een dergelijke aanval was gedaan, doch zonder bekenden uitslag. Ook de befaamde nieuwe regeling der omzetbelasting mocht zich in groote belangstelling verheugen, vanwege de ingewikkeldheid. Om het aantal verkeerde opvattingen, die Visser ter vergadering poogde recht te zetten, niet te vermeerderen, moge er veiligheidshalve te dezer plaatse het zwijgen toe worden gedaan!

B.